

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 46 Volume: 9 Issue: 46

Ekim 2016 October 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**EŞİNDEN FİZİKSEL ŞİDDET GÖRMÜŞ KADINLARDA AYRILMA KARARIYLA İLİŞKİLİ
FAKTÖRLER***
**THE FACTORS THAT RELATED TO DECIDE TO SEPARATE IN WOMEN WHO HAS BEEN
EXPOSED PHYSICAL VIOLENCE BY THEIR HUSBANDS**

Pelin SAĞLAM**
Hüdayar CİHAN GÜNGÖR***

Öz

Evliliğinde fiziksel şiddet gören kadınların evliliklerini sonlandırma kararı vermesi her zaman kolay olmamaktadır. Bu kararı etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. **Amaç:** Bu araştırmanın amacı, fiziksel şiddet gören kadınların, evliliğini sonlandırma ve evliliğine devam etme kategorilerinden birinde bulunma olasılıklarının ne olduğunu araştırmaktır. **Yöntem:** Araştırmanın verileri, en az 18 yaşında, fiziksel şiddet gördüğü evliliğine devam eden ve fiziksel şiddet gördüğü evliliği en az 6 ay önce sonlandıran toplam 206 kadından toplanmıştır. Kadınlara yaş, evlilik süresi, eğitim durumu, çalışma durumu, aldıkları sosyal destek, çocuk sahibi olup olmadıkları, çocuk sayısı, çocuklarının şiddet görüp görmemesi, şiddet yoğunluğu, evlilikte psikolojik destek alıp almadıkları, büyüdükleri ailede şiddet görüp görmedikleri, ayrılma durumuna dair tehdit algısı, aldıkları sosyal destek ile ilgili bilgilerini işaretleyebilecekleri bir demografik formla birlikte, Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği verilmiştir. Verilerin analizinde, tek değişkenli ve çok değişkenli lojistik regresyon modeli kullanılmıştır. **Bulgular:** Kadınların evliliği sonlandırma kararı almasında kadının çalışma durumu, çocuk sahibi olması ve ayrılma durumunda tehdit algısı değişkenlerinin birlikte etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. **Tartışma:** Araştırmadan elde edilen bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Fiziksel Şiddet, Ayrılma Kararı, Evlilik.

Abstract

For a woman who has been exposed to physical violence in her marriage, it is not an easy decision to separate from her husband. In spite of the hard marital conditions, she may not choose to end her marriage due to many probable disadvantages following the separation period. **Purpose:** The aim of this research is examined what is probability women who exposed physical violence by their husbands are situated in one of the categories related to the end of marriage and the ongoing of marriage **Method:** The data was collected from 206 women who were at least 18 years old and exposed to violence in their marriages; 78 of whom have ended their disruptive marriages at least 6 months ago, and 134 of whom have been continuing their marriages. They were given a demographical information form which asked about their educational level, marriage duration, the presence of children, number of children, intensity of physical violence and job status during their marriages. Their experience of marital violence was examined through the questions that whether they got social support from someone to cope with the difficulties, whether their children were exposed to physical violence, whether they have got psychological support, whether they were exposed to physical violence in the family in which they grew up, and whether they were being threatened by their husbands when they have decided to break up. As in line with the aim of current study, Resilience Scale for Adults was also given to the participants. The data was analyzed through univariate and multivariate logistic regression. **Results:** The interaction effect of the women's job status, the presence of children in the marriage and the threat perception was found to be statistically significant in the prediction of the decision to end the marriage. **Discussion:** The findings were discussed within the framework of related literature.

Keywords: Women, Physical Violence, Decision to Separate, Marriage.

Giriş

Kadına yönelik şiddet fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik olarak gerçekleşebilir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012). Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesinde kadına yönelik şiddet "kadınlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik olarak acı çektirmek amacıyla kamu alanında ya da özel alanda meydana gelen cinsiyet temelli keyfi ya da zorlayıcı davranışlar ya da tehditler" şeklinde tanımlanmıştır (Birleşmiş Milletler, 1993). Son dönemde sıklıkla vurgulanan ve çalışılan bir konu olan kadına yönelik şiddet dünyada ve Türkiye'de etnik köken, sınıf, din, ekonomik ve/veya sosyal statü gözetmeden gerçekleşen oldukça yaygın bir sorundur (Stewart ve Robinson, 1998; Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ], 2002; Fageeh, 2014; Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü [HNEE], 2015).

* Bu çalışma, 1961 nolu "Eşinden Fiziksel Şiddet Görüp İlişkisini Devam Ettiren Ve İlişkisini Sonlandıran Kadınlarda Yılmazlık" projesinin bir bölümü olup Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından desteklenmiştir. Aynı zamanda bu makale Yrd. Doç. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR tarafından yönetilen ve Pelin SAĞLAM tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinin bir parçasıdır.

** Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Psikoloji Bölümü.

*** Yrd. Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Psikoloji Bölümü.

Görüldüğü gibi şiddet çok boyutlu bir olgudur ve bu çalışma kapsamında eşi tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar ele alınmıştır.

Fiziksel Şiddet ve Ayrılma Kararı

Fiziksel şiddet gören kadınların evliliklerini sonlandırmasında şiddetin tek başına yeterli olmadığı söylenebilir. Kadın, genellikle yaptığı yatırımların karşılığını görmek için beklemekte ve evliliğine bağlılığını arttırmaya çalışmaktadır (Lerner ve Kennedy, 2000; Few ve Rosen, 2005; Hiller ve Recoules, 2013). Sevdiği (ya da bir zamanlar sevdiği) erkek konusunda yaşadığı bilişsel çelişkiyi, şiddeti rasyonalize ederek azaltmaktadır (Few ve Rosen, 2005). Bazen ise farklı yollar deneme konusunda çaresiz hissedebilmekte (T.C. Başbakanlık, 1995; Walker, 2009) ve ayrılma kararından vazgeçmekte ya da bu kararı erteleyebilmektedir (Strube, 1988; Few ve Rosen, 2005). Şiddet devam ettikçe ise kadın, yaptığı yatırımlardan ve bu yatırımlar üzerine oluşturduğu beklentilerden vazgeçerek ayrılma kararı verebilmektedir. (Strube, 1988). Görüldüğü gibi kadının evliliğine devam etmesinde, maruz kaldığı şiddetin ötesinde onu nasıl algıladığı ve evliliğine süreçte ne kadar yatırım yaptığı önemlidir.

Çalışmalar, şiddet gören kadınların birçoğunun şiddet gördükleri ilişkiyi sonlandırmadığını (Snyder ve Fruchtmann, 1981; İçli, 1994; T.C. Başbakanlık, 1995; Lazarus, 2000) ya da evi terk ettikten sonra geri döndüklerini (Swanson, 1984; Strube, 1988; Landenburger, 1998; Lerner ve Kennedy, 2000; Kim ve Gray, 2008; HNEE, 2015) göstermektedir. Kadının evi terk ettikten bir süre sonra geri dönmesinin altında yatan sebepler, erkeğe göz dağı vermek; şiddetin azalacağını ya da kesileceğini umut etmek olabilir (Landenburger, 1998; Lerner ve Kennedy, 2000). Kadının var olduğu kültürde yalnız yaşaması ekonomik ya da sosyal açıdan mümkün değilse, ailesi ya da sosyal çevresi kadının evliliği sonlandırması konusunda olumlu yönde görüş bildirmiyorsa, kadın ayrıldığı eve geri dönmek zorunda hissedebilir. Özellikle Türkiye’de HNEE (2015) ve T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun (1995) yaptığı çalışmalarda ayrılma kararına değinilmiştir. Eşler arasında yaşanan geçimsizlik, aldatma gibi çatışmalar nedeniyle boşanma kapsamında da yapılmış çalışmalara rastlamak mümkündür ancak fiziksel şiddet gören kadınların ayrılma kararını inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Türkiye’de daha önce fiziksel şiddet gördüğü evliliğine devam eden ve evliliğini sonlandıran kadınların ayrılma kararını etkileyen faktörlerin karşılaştırılmasına dönük bir çalışmanın yapılmamış olması, bu bağlamda önem arz etmektedir.

Kadının Ayrılma Kararı Almasında Kültürel Etkiler ve Sosyal Destek

Şiddet gören kadın, toplumun şiddete ve kadınların rollerine ilişkin algılarından etkilenmektedir. Toplumun şiddete yaklaşımı, sosyal destek kaynakları üzerinden kadına yansımaktadır. Erkek ise toplumun öğretilerini temel alarak şiddeti çeşitli sorunların çözüm kaynağı olarak görmektedir. Örneğin erkek, kadını “kontrol altına alma” amacıyla şiddet uygulayabilir ve bu “kontrol altına alma” isteğinin çıktıları her zaman fiziksel şiddeti içermez (Johnson, 1995; Stewart ve Robinson, 1998).

Kontrol altına alma isteği, geleneksel tutum ve beklentilere uyum sağlamaktadır. Nitekim kültürel normlar ve aile yapısı şiddeti tasdik edebilmektedir, hatta şiddetin hangi durumlarda uygulanabileceğine yönelik toplumsal normlar olabilir ve bu normlar cinsiyet eşitsizliğini doğuran etmenlerden olabilir (Gelles ve Straus, 1979). Erkekler, şiddetin normalleştirildiği ve sıklıkla gözlemlendiği bir toplumda büyüyüp şiddeti uygulayan birey olarak karşımıza çıkarken; kadın ise kadının bireysel değerinin inkar edildiği normlarla büyür, evlendiği erkeğe bağımlı olduğuna inanır, yaşam tarzını ondan aldığı izinler çerçevesinde kurabilir (T.C. Başbakanlık, 1995). Nagae ve Dancy’nin (2010) çalışmasına katılan kadınlar erkeğin üstünlüğünü kabullenmenin, erkeğe duygusal olarak bağlı olmanın ve itaatin evlilikte mutlu olmak için önemli olduğunu vurgulamışlardır. Türk toplumunda da bu normların “kızını dövmeleyen dizini döver”, “kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmemek”, “erkek dediğin sever de döver de” gibi atasözlerine ve deyimlere yansıdığı görülebilir (İçli, 1994). T.C. Başbakanlık Aile Kurumu’nun (1995) yaptığı çalışmaya katılan kadınların şiddeti, toplumsal bir norm olarak gördüğünü ve “eşim şiddet gösterdiyse bir bildiği vardır/ haklıdır” diyerek kabul ettiği görülmüştür. Hatta, kadın kendini suçlayabilmekte; erkeğin işsiz olmasını, canının sıkın olmasını, işindeki problemleri, ailesiyle sorunlarını şiddetin nedeni olarak görme/ gösterme eğiliminde olabilmektedir (Pfouts, 1978). Bu durum, şiddetin sosyo-kültürel beklentiler ile rasyonalize edildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim, kadının şiddet gördüğü evlilikte kalmasını işleyen “Gelinlikle girilen evden kefenle çıkılır”, “kadının yeri erkeğin yanındır”, “kol kırılır yen içinde kalır”, “kadın var ev yapar, kadın var ev yıkar”, “yuvayı dişi kuş yapar” gibi atasözlerinden kültürümüzde kadının evliliğini sonlandırma kararı almasının ne kadar zor olduğu görülebilmektedir.

Kadının evliliğini sonlandırdıktan sonra tek başına yaşamasının mümkün olmadığı kültürlerde, kadın ailesinin evine dönecek ise, ailesi ve çevresinin tavrı da kadının ayrılma kararında oldukça belirleyici olmaktadır. Kadının sosyal kaynaklarının şiddete rağmen evliliğin devam etmesi yönünde görüş bildirmesi, kadının şiddete katlanmak zorunda olduğunu düşünmesine neden olabilmektedir (Page ve İnce, 2008). Hatta, kadının gördüğü şiddet konusunda ailesi, arkadaşları veya toplum tarafından açıkça suçlandığına da oldukça sık rastlanmaktadır (Gracia ve Herrero, 2006). Bu durum kadınların, çaresizlik, utanç ve suçluluk

gibi olumsuz duygular yaşamasına neden olabildiği gibi (Crawford, Liebling-Kalifani ve Hill, 2009); kadının şiddet hakkında konuşmayı kesmesi ve yardım istemekten vazgeçmesiyle de sonuçlanabilir (İçli, 1994; Nagae ve Dancy, 2010).

Özetle, evliliğinde eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kadınların evliliğini sonlandırabilmesinde, içinde bulunulan kültürün ve kadının sahip olduğu sosyal destek kaynaklarının önemi büyüktür.

Kadının Ayrılma Kararı Almasında Bireysel Değişkenler

Kültürel normların etkisinin yanı sıra kadının ayrılma kararı almasında bireysel özelliklerin de önemli rol oynadığı görülmektedir. Kadının kararı, ayrılık sonrasında yaşamının nasıl devam edeceğine dair tahminleri üzerinden şekillenebilir. Bu tahminlerin belirleyicileri ise kadının sahip olduğu kişisel özellikler ve imkanlardır.

Çalışmalar, kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe ayrılma kararı alma ihtimallerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Horton ve Johnson, 1993; Lerner ve Kennedy, 2000). Eğitim düzeyi yüksek olan kadınlar, daha fazla profesyonel (hukuki, ekonomik veya psikolojik) destek ve sosyal destek kaynağına ulaşabilir, daha kolay iş bulabilir ve ekonomik olarak daha rahat bir hayat sürdürebilir. Bir hayat kurmak üzere ekonomik olanakları olmayan kadınların ise evliliklerini sonlandıramadıkları ve eşine ekonomik olarak bağımlı hissettikleri birçok çalışmada ortaya konmuştur (Strube ve Barbour, 1983; Strube ve Barbour, 1984; Strube 1988). Türkiye’de yapılan çalışmalarda da, şiddet nedeniyle boşanan kadınların çoğunlukla ücretli bir işte çalışan kadınlar olduğu görülmüştür (Başbakanlık, 1995; HNEE, 2015). Kısaca kadınlar, ayrılık sonrasında ekonomik olarak kendi hayatlarını devam ettirebileceklerine dair algıya sahip olduklarında şiddet içeren evliliklerini sonlandırma kararını daha kolay alabilmektedirler.

Kadının ayrılma kararı almasında en önemli belirleyicilerden bir diğeri, kadının çocuklarına karşı hissettiği sorumluluklardır (Landenburger, 1998; Hiller ve Recoules, 2013). Çocuk sahibi olmayan ya da daha az sayıda çocuğa sahip olan kadınlar, fiziksel şiddete maruz kaldıkları evliliklerini sonlandırmaya daha eğilimli görünmektedir (Horton ve Johnson, 1993). Kadın, ekonomik koşullarını da göz önünde bulundurarak, çocuklarının bakımı ve refahı için şiddet uygulayan erkeğin yanında kalma eğilimi gösterebilir (Pfouts, 1978). Türkiye’de yapılan çalışmalar kadınların çocuklarını “babasız bırakmamak” için evliliğine devam ettiğini göstermektedir (İçli, 1994; T.C. Başbakanlık, 1995). Genellikle kadınlar, ayrılmak için çocuklarının büyümesini beklemekte, çocuklar büyüdüğünde ise yaşının artması ve belki de şiddet yaşantısının bitmesiyle birlikte ayrılmaya cesaret edemeyebilmektedir (Pfouts, 1978). Şiddetin çocuklara yansması ise, kadının ayrılma kararı vermesinde önemli bir belirleyici olabilmektedir (Snyder ve Fruthman, 1981; Davis, 2002; Crawford, Liebling-Kalifani ve Hill, 2009). Özetle kadın, çocuğunun şiddetten etkilenmediği, henüz küçük olduğu, babasına ihtiyacı olduğu gibi düşüncelerle, şiddet gibi bireyin psikolojik ve fiziksel sağlığını olumsuz yönde etkileyen bir olguya katlanarak evliliğine devam edebilmektedir.

Daha önce de bahsettiğimiz şekilde, eşi tarafından fiziksel şiddete uğrayan kadın, sosyal destek kaynaklarından şiddete rağmen evliliğini sürdürmesi şeklinde görüşler alabilir ve hatta yaşadığı şiddetten ötürü suçlanabilir. Burada daha profesyonel bir sosyal destek kaynağı olarak kabul edilebilecek psikolojik destekten bahsetmek yararlı olacaktır. Bazı çalışmalar şiddet gören kadınların ayrılma kararı verebilmelerinde aldıkları psikolojik desteğin önemli olduğunu göstermektedir (Horton ve Johnson, 1993). Profesyonel ve devamlı bir destek alabilen bireylerin sıklıkla problem çözme becerileri kazanma eğiliminde olduğu bilinmektedir. Şiddet gören kadın ise, şiddetin bir çıkışı olduğuna dair farkındalık kazanabilir. Fakat toplumumuzda özellikle profesyonel psikolojik destek kaynaklarına ulaşmak ve bu kaynaklarla düzenli görüşmeler yapmak çok mümkün olmamaktadır.

Şiddet gören kadının ayrılma kararını etkileyebilecek bir diğer değişken ise kadının evlilikte geçirdiği süre olabilmektedir. Yapılan bazı çalışmalar birliktelik süresi uzadıkça kadının evliliği sonlandırma kararı almasının zorlaştığını göstermektedir (Strube ve Barbour, 1984; Strube, 1988; Crawford, Liebling-Kalifani ve Hill, 2009). Strube ve Barbour’un (1983) çalışmasında, 4 seneden daha fazla süren evliliklerde kadının evliliği sonlandırma kararı verme olasılıklarının azaldığı görülmüştür. Few ve Rosen’in (2005) gerçekleştirdiği niteliksel çalışmada, kadınlar zaman geçtikçe ilişkiye alıştıklarını, düzenlerini kurduklarını ve yeni bir ilişki kurmak için çaba sarfetmekten kaçındıklarını belirtmişlerdir. Eşinden fiziksel şiddet gören kadın daha önce değinildiği gibi, toplumdan ve sosyal kaynaklarından destek alamadığından ve yaşadığı şiddetin çözülmemesinden dolayı yıllar geçtikçe ayrılma konusunda düşünmeyi bırakmış olabilir ve hatta şiddeti kabullenmiş olabilir. Bu öğrenilmiş çaresizlik, kadının yaşadığı sorunun çözülemeyeceğini düşünmesi ve şiddeti kabul etmesiyle gerçekleştiği gibi kadının şiddet konusunda daha da içine kapanması ile de sonuçlanabilir.

Kadının geçmişteki şiddet yaşantısı da evliliğini sonlandırma kararı vermesinde önemli bir durumdur. Sosyal öğrenme kuramlarına göre büyüdüğü ailede şiddet görmüş ya da şiddeti gözlemlemiş

olan birey, şiddeti “normal” bir olgu olarak görebilir veya şiddeti sevginin ifade edilmesinde bir araç olarak düşünebilir (Snyder ve Fruchthman, 1981; Few ve Rosen, 2005). Buna karşın Few ve Rosen’ın (2005) çalışmasında şiddet gören kadınların bir kısmının, büyüdükleri ailede de şiddet gördükleri buna rağmen evliliğini sonlandırmadıkları bulunmuştur. Snyder ve Fruchthman’ın (1981) çalışmasında ise, istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamasa da evliliğini sürdürmekte olan kadınların % 61.1’inin büyüdükleri ailede şiddet gördüğü belirlenmiştir.

Kadının ayrılma kararını belirleyebilecek diğer bir değişken olan “kadının yaşadığı şiddetin yoğunluğu”nun ilişkinin sonlanması nasıl etkilediği konusunda alanyazında farklı bulgular yer almaktadır. Bazı çalışmalar, kadınların şiddetin yoğunluğu arttıkça öğrenilmiş çaresizlik geliştirdiğini ve ilişkiye devam ettiklerini bildirirken (Snyder ve Fruchthman, 1981; Anderson, Renner ve Danis, 2012); bazı çalışmalar, kadınların gördükleri şiddet yoğunlaştıkça sığınmaevine giderek şiddetin kesilmesini sağladıklarını (Abrahams, 2007) ya da ilişkiyi sonlandırmayı tercih ettiklerini bildirmektedir (Horton ve Johnson, 1993). Bazen ise, şiddet daha ilk defa gerçekleştiğinde kadın şiddeti kesmeyi tercih edebilir ve evliliğini sonlandırabilir. Elbette burada bireylerin mizaç ve kişilik özellikleri gibi farklılıkları devreye giriyor olabilir. Özetle, kadınların yaşadığı şiddetin sıklığı ve şiddetin artmasının ayrılma kararını nasıl etkilediği konusunda yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir.

Şiddet gören kadınların evliliklerini sonlandırmalarının önündeki en önemli engellerden biri de kadınların ayrılmaları durumunda başlarına gelebilecekler konusundaki öngörüsüdür. Kadın, ayrılması durumunda eşi tarafından öldürülmekle, çocuklarını görememekle ya da çocuklarının zarar görmesiyle tehdit edilebilir (Landenburger, 1998). HNEE (2015) tarafından yapılan çalışmaya göre, şiddet sonrasında evden ayrılan kadınların bir kısmı öldürülmekten korktukları için evlerine geri döndüklerini belirtmişlerdir. Sonuç olarak, fiziksel şiddet gören ve evliliğini sonlandırmayı planlayan kadın, bu kararı uygulaması sonrasında daha olumsuz yaşantılar deneyimleme ihtimalini düşünerek evliliğini sonlandırabilir veya evliliğini sonlandırmaktan vazgeçebilir.

Kadınların ilişkiyi sonlandırma kararı vermesinde bir diğer etken ise kadının yılmaz olmasıdır. Burada bahsedilen yılmazlık, bireyin yaşadığı bir zorluk sonrasında hayatına olumlu uyum sağlamasında etkili olan dinamik bir süreçtir (Masten ve Reed, 2002). Bazı çalışmalar yılmaz kadınların fiziksel şiddeti içeren evliliklerini genellikle sonlandırdığını göstermektedir (Lerner ve Kennedy, 2000; Few ve Rosen, 2005; Crawford, Liebling-Kalifani ve Hill, 2009; Anderson, Renner ve Danis, 2012). Few ve Rosen (2005) şiddet içeren ilişkide kaldıkça kadınların yılmazlık düzeylerinin azaldığını ve ilişkiyi sonlandırma kararı almalarının zorlaştığını belirtmektedir. Kadının evliliğini sonlandırma kararı vermesinin zor bir karar olduğu ortadadır. Özetle, evliliğin sonlandırılması kararını vermek ve bu karar sonrasında yaşanabilecek zor koşullara uyum sağlamayı göze almak, yılmaz kadınların “olumlu uyum becerileri”nin sonucu olabilir.

Bu araştırmanın amacı, fiziksel şiddet gören kadınların, evliliğini sonlandırma ve evliliğine devam etme kategorilerinden birinde bulunma olasılıklarının ne olduğunu araştırmaktır. Bu bağlamda araştırmanın hipotezi, kadının eğitim düzeyi, ayrılmadan önce çalışma durumu, çocuk sahibi olması, çocuk sayısı, büyüdükleri ailede şiddet görmesi, sosyal destek kaynakları, evliliğinin süresi, çocuğunun şiddet görmesi, ayrılma öncesi psikolojik destek alması, ayrılma durumunda tehdit hissetmesi, fiziksel şiddetin yoğunluğu ve yılmazlık düzeyinden elde edilen puanlar, fiziksel şiddet gören kadınların evliliklerini sonlandırmaları ve devam ettirmelerine göre doğru sınıflandırılmasını sağlayan modelde yer alan önemli yordayıcılardır.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın verileri, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak en az 18 yaşında, fiziksel şiddet görüp evliliğine devam eden 138 kadın ve fiziksel şiddet gördüğü evliliğini en az 6 ay önce sonlandıran (travma sonrası stres belirtilerinin karıştırıcı etkisini ortadan kaldırmak için evliliğin sonlandırılmasının üzerinden 6 ay geçmesi uygun görülmüştür) 68 kadın olmak üzere 19-61 yaş arası toplam 206 kadından toplanmıştır. Kadınların ilişkiyi sonlandırmasından kasıt, yasal olarak evliliğini bitirmiş olmasıdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında, fiziksel şiddet görmüş kadınların yılmazlık düzeylerini belirlemek için Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (YPDÖ) kullanılmıştır. Ayrıca şiddet gören kadınların ayrılma kararıyla ilişkili olabilecek değişkenleri saptamak için araştırmacının hazırladığı Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu kapsamında katılımcılara, yaşları, eğitim durumları, çalışıp çalışmadıkları (ayrılan kadınlar için hem ayrıldıkları dönemde hem de şu anda çalışıp çalışmadıkları sorulmuştur), kaç yıldır evli oldukları (eşinden ayrılan katılımcılara, evliliklerinin ne kadar sürdüğü ve ne kadar süre önce evliliklerini sonlandırdıkları sorulmuştur), büyüdükleri ailede şiddet görüp görmedikleri, çocuklarının olup olmadığı, sahip oldukları çocuk sayısı, evlilikleri süresince çocuklarının şiddet görüp görmediği, sosyal

destekleri olup olmadığı, psikolojik destek alıp almadıkları ve evliliklerini sonlandırma kararı verseler eşleri tarafından tehdit edilip edilmeyecekleri (eşinden ayrılan katılımcılara ayrılma kararı verdiklerinde eşleri tarafından tehdit edilip edilmedikleri) gibi sorular sorulmuştur. Formun sonunda kadınlara gördükleri şiddet türlerini (itme, tokat, tekme, saç çekme, boğmaya çalışma, hastanelik olacak şekilde yaralama gibi) ve bunları ne kadar yoğunlukta yaşadıklarını belirtebilecekleri bir çizelge verilmiştir. Fiziksel şiddet gördüğü evliliğini sonlandıran ve bu evliliği devam ettiren kadınlara farklı demografik formlar uygulanmıştır. Bunun sebebi, evliliğine devam eden kadınlar için, şimdiki zaman formunda oluşturulmuş bir demografik form; evliliğini sonlandırmış kadınlar için geçmişe yönelik ifadeler ve sorulardan oluşan bir form oluşturma gerekliliğidir.

Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği. Friborg ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Basım ve Çetin tarafından 2011 yılında gerçekleştirilmiştir. Ölçek, kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar olmak üzere 6 alt faktörden ve toplamda 33 maddeden oluşmaktadır. Puanların yükselmesi yılmazlığın yükselmesine işaret etmektedir. Test-tekrar test puanları Kendilik Algısı için .72 ($p<.01$), Gelecek Algısı için .75 ($p<.01$), Yapısal Stil için .80 ($p<.01$), Sosyal Yeterlilik için .78 ($p<.01$), Aile Uyumu için .81 ($p<.01$) ve Sosyal Kaynaklar için .77 ($p<.01$) şeklinde belirlenmiştir. İç tutarlık katsayısı, alt boyutlar arasında öğrenci örnekleminde .66 ile .81 arasında, çalışan örnekleminde .68 ile .79 arasında belirlenmiştir. Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliğini ölçmek için, sosyal karşılaştırma ölçeği ve kontrol odağı ölçeği kullanılmıştır. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile pozitif, Kontrol Odağı Ölçeğinde negatif olmak üzere .01 düzeyinde anlamlılık tespit edilmiştir (Basım ve Çetin, 2011). Bu çalışmada ise, ölçeğin Cronbach Alfa değeri .88 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırmanın verileri gerekli izinler alınarak Keçiören Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığına bağlı kadın sığınma evleri; Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bünyesinde, Ankara, Antalya, Denizli, Bursa, Trabzon ve İzmir'de bulunan Kadın Sığınma Evleri ve/veya İlk Kabul birimleri; Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Mamak ve Altındağ Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığıyla toplanmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kurumlardan elde edilen veriler, 25.03.2015 tarihli izni kapsamında Nisan 2015 ve Eylül 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Ayrıca internet üzerinden de bir form hazırlanmış ve kadınların aktif yer aldığı sosyal medya grupları ve forumlardan fiziksel şiddet görmüş kadınlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın verileri toplanmadan önce, 12.01.2015 tarihinde Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun etik onayı alınmıştır.

Verilerin Analizi

Analizine başlamadan önce, kayıp değere bakılmış ve gerekli atamalar yapılmıştır. Uç değerler için Mahalobis uzaklık değerlerine bakılmıştır. Uç değer olduğu görülen 7 kişi veri setinden silinmiştir. Böylece analiz 206 kişi üzerinde yapılmıştır.

Değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantının (multicollinearity) olup olmadığına bakmak için, VIF, CI ve Tolerans değerlerine bakılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2007; Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Bu çalışmada VIF değeri= 1.03-1.34 arasında değişmekte olup, Tolerans değeri =.75-.97 arasında, CI değeri= 1.0-13.6 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durumda bağımsız değişkenler arasında bağlantı sorununun olmadığı ifade edilebilir.

İstatistiksel Analizler

Araştırmada eğitim düzeyi, ayrılma öncesi psikolojik destek, ayrılma öncesi çalışma durumu, çocuk varlığı, çocuk sayısı, şiddet yoğunluğu, büyüdüğü ailede şiddet, sosyal destek varlığı, birliktelik süresi, çocuğun şiddet görme durumu, tehdit edilme ve yılmazlık bağımsız değişkenlerinin evliliğe devam etme durumu bağımlı değişkeni üzerine etkisi tek değişkenli lojistik regresyon modeli ile incelenmiştir. Tek değişkenli lojistik regresyon ile elde edilen Odds Oranı (OO) ve %95 güven aralıkları belirlenmiştir. Evliliğe devam etme üzerinde etkisi olduğu öngörülen değişkenlerin tek değişkenli lojistik regresyon analizleri sonucunda, yanılma düzeyi 0.25'in altında ($p<0.25$) bulunan değişkenler çok değişkenli model için aday değişkenler olarak belirlenmiştir (Alpar, 2013). Aday değişkenler için çok değişkenli lojistik regresyon modeli kurulmuştur.

Evliliğe devam etme durumu bağımlı değişken; tek değişkenli modeller sonucunda belirlenen aday değişkenler bağımsız değişkenler olmak üzere çoklu lojistik regresyon modeli geriye doğru adımsal çıkarma (Backward:Wald) metodu ile kurulmuştur. Lojistik regresyon modeline giriş olasılığı olarak 0.05 ve modelden çıkarılma olasılığı olarak 0.10 değerleri kullanılmıştır. Lojistik regresyon ile elde edilen Odds Oranı (OO) değeri için %95 güven aralıkları belirlenmiştir. İstatistiksel analizler ve hesaplamalar için SPSS Statistics 21.0 programı kullanılmış olup, istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Çalışmaya yaşları 19 ve 61 arasında değişen, evliliğini sonlandırmış 68 kadın (Ort. =36.69; SS=7.87), evliliğine devam eden 138 kadın (Ort.= 33.47; SS=9.47) olmak üzere toplam 206 kadın katılmıştır. Tablo 1 ve Tablo 2’de çalışmaya katılan kadınlarla ilgili çeşitli betimleyici istatistikler verilmiştir. “Ayrılma öncesi” şeklinde tanımlanan değişkenler evliliğini sonlandıran kadınların ayrılma öncesi durumlarını, evliliğine devam eden kadınların ise veri toplandığı anda verdiği bilgileri içermektedir. Tehdit değişkeni ise evliliğine devam eden kadınlar için bir tahmin içerdiğinden, soru formuna “bilmiyorum” seçeneği eklenmiştir.

Tablo 1. Evliliğini sonlandırmış ve evliliğine devam eden kadınların özellikleri

	Evliliğini sonlandırmış Sıklık (yüzde)	Evliliğine devam eden Sıklık (yüzde)
Evlilikte çalışma durumu		
Çalışıyor	36 (%52.9)	32 (%23.4)
Çalışmıyor	32 (%47.1)	105 (%76.6)
Çocuk sahibi olma		
Çocuğu var	55 (%80.9)	127 (%92.0)
Çocuğu yok	13 (%19.1)	11 (%8.0)
Çocuğun şiddet görmesi		
Şiddet görmüş	25 (%36.8)	56 (%40.9)
Şiddet görmemiş	28 (%41.2)	71 (%51.8)
Çocuğu yok	15 (%22.1)	10 (%7.3)
Evlilikte psikolojik destek		
Psikolojik destek almış	17 (%25.0)	35 (%25.5)
Psikolojik destek almamış	51 (%75.0)	102 (%74.5)
Ayrılma durumunda tehdit		
Tehdit var	31 (%45.6)	77 (%55.8)
Tehdit yok	37 (%54.4)	31 (%22.5)
Bilmiyor	0 (%0.0)	30 (%21.7)
Sosyal destek		
Sosyal desteği var	44 (%64.7)	93 (%68.4)
Sosyal desteği yok	24 (%35.3)	43 (%31.6)
Kadının büyüdüğü ailede şiddet		
Şiddet görmüş	36 (%52.9)	77 (%55.8)
Hiç şiddet görmemiş	32 (%47.1)	61 (%44.2)
Eğitim durumu *		
Üniversite altı	54 (%79.4)	119 (%86.2)
Üniversite üstü	14 (%20.6)	17 (%12.3)

Kayıp veri: 2

Tablo 2. Evliliğini sonlandırmış ve evliliğine devam eden kadınların özellikleri (evlilik süresi, çocuk sayısı, şiddet yoğunluğu ve yaşları)

	Evliliğini sonlandırmış Ortalama(standart sapma)	Evliliğine devam eden Ortalama(standart sapma)
Yaş	36.69 (7.87)	33.47 (9.20)
Evlilik Süresi	10.57 (7.72)	11.20 (8.87)
Çocuk Sayısı	1.57 (1.28)	1.85 (1.16)
Fiziksel Şiddetin Yoğunluğu	13.00 (8.71)	13.05 (8.70)

Tablo 3’de fiziksel şiddete uğramış kadınların evliliklerine devam durumları üzerine etkisi olabileceği öngörülen değişkenlerin tek değişkenli lojistik regresyon sonuçları verilmiştir.

Tablo3. Fiziksel şiddete uğramış kadınların evliliklerine devam durumları ile ilişkili olabileceği düşünülen değişkenlerin tek değişkenli lojistik regresyon modeli sonuçları

Değişken	Katsayı $\hat{\beta}$	Standart hata $\hat{SE}(\hat{\beta})$	Wald	P	Odds Oranı (OO)	OO için % 95 Güven Aralığı (GA)
Eğitim düzeyi	0.596	0.396	2.260	0.133	1.815	0.834; 3.947
Psikolojik destek	0.652	0.316	4.258	0.039	1.919	1.033; 3.565
Çalışma durumu	1.306	0.316	17.090	<0.001	3.691	1.987; 6.856
Çocuk varlığı	1.107	0.450	6.040	0.014	3.025	1.251; 7.315
Çocuk sayısı	0.202	0.133	2.311	0.128	1.223	0.943; 1.586
Fiziksel şiddet yoğunluğu	0.001	0.017	0.002	0.968	1.001	0.968; 1.035
Büyüdüğü ailede şiddet						
Nadiren/Yok	-0,032	0.408	0.006	0.937	0.968	0.436; 2.153
Arada sırada/Yok	0.249	0.452	0.303	0.582	1.282	0.529; 3.109
Çoğunlukla/Yok	0.366	0.467	0.616	0.433	1.443	0.578; 3.603
Her zaman/Yok	-0.240	0.570	0.177	0.674	0.787	0.257; 2.407
Sosyal destek	-0.165	0.314	0.278	0.598	0.848	0.458; 1.568
Evlilik süresi	0.009	0.018	0.248	0.619	1.009	0.974; 1.045
Çocuğun şiddet görmesi	0.110	0.328	0.112	0.738	1.116	0.586; 2.124
Tehdit edilme	1.087	0.323	11.298	0.001	2.965	1.573; 5.587
Yılmazlık	-0.015	0.007	4.897	0.027	0.985	0.972; 0.998

Eğitim düzeyi, çocuk sayısı, fiziksel şiddetin yoğunluğu, büyüdüğü ailede şiddet görmesi, sosyal destek alması, evlilik süresi ve çocuğun şiddet görme durumu bağımsız değişkenlerinin evliliğe devam etme durumu üzerine etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Evliliğe devam durumu üzerine etkisi olabilecek diğer değişkenler göz ardı edildiğinde, psikolojik destek almayanların psikolojik destek alanlara göre evliliğe devam etme olabilirliği OO= 1.919 kat (% 95 GA: 1.033; 3.565) fazladır ($p=0.039$).

Çalışma durumunun evliliğe devam durumu üzerine etkisi diğer değişkenler göz ardı edildiğinde anlamlı bulunmuştur (Wald istatistiği= 17.090; $p<0.001$). Şiddete uğradığı dönemde çalışmadığını belirten kadınların evliliğine devam etme olabilirliği 3.691 kat fazladır.

Evliliğe devam durumu üzerine etkisi olabilecek diğer değişkenler göz ardı edildiğinde, yılmazlık düzeyinde bir birimlik azalış kişinin evliliğe devam etme olabilirliğini OO= 1.015 (1/0.985) kat (%95 GA: 1.012; 1.029) artırmaktadır ($p= 0.027$). Çocuğu olan kadınların olmayanlara göre evliliğine devam etme olabilirliği, OO=3.025 kat fazladır ($p=0.01$). Ayrılma konusunda tehdit edilen kadınların, tehdit edilmeyenlere göre evliliğe devam etme olabilirliği OO=2.965 kat fazladır ($p=0.001$).

Evliliğe devam etme durumu üzerine etkili olduğu öngörülen değişkenler için oluşturulan tek değişkenli analiz sonucunda anlamlılık düzeyi 0.25' in altında bulunan değişkenler alınarak oluşturulan çok değişkenli lojistik regresyon analizi sonucu Tablo 4'te verilmiştir. Belirlenen aday değişkenler (eğitim düzeyi, psikolojik destek, çalışma durumu, çocuk varlığı, tehdit edilme, yılmazlık) ile oluşturulan çoklu lojistik regresyon analizi sonucunda; çalışma durumu, çocuk varlığı ve tehdit durumu değişkenlerinin birlikte etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Modelde yer alan diğer değişkenler sabit tutulduğunda, şiddete uğranılan dönemde çalışma durumunun (Wald istatistiği = 12.121; $p<0.001$) ve tehdit edilmenin evliliğe devam etme üzerine etkisi anlamlıdır (Wald istatistiği = 8.874; $p=0.003$). Çocuk varlığı değişkeni diğer değişkenler sabit tutulduğunda istatistiksel olarak anlamlı olmamasına rağmen modelde yer almaktadır. İlgili değişkene ait OO= 2.775, güven aralığı 1.000' i içerdiği için anlamsız bulunmamaktadır.

Tablo 4. Evliliğe devam durumu ile ilişkili olabileceği düşünülen değişkenlerden tek değişkenli modelde önemli olarak tanımlanan aday değişkenleri içeren çok değişkenli model sonuçları*

Değişken	Katsayı β	Standart hata $SE(\beta)$	Wald	P	Odds Oranı (OO)	OO için % 95 Güven Aralığı (GA)
Çalışma durumu	1.221	0.351	12.121	<0.001	3.389	1.705; 6.738
Çocuk varlığı	1.021	0.563	3.288	0.070	2.775	0.921; 8.363
Tehdit edilme	1.036	0.348	8.874	0.003	2.818	1.425; 5.573
Sabit	-1.853	0.597	9.727	0.002	0.157	

-2 loglikelihood= 202.063 / *Geriye doğru adımsal çıkarma metodu uygulanmıştır.

Tartışma

Türkiye'de kadının aileyi kurma, koruma gibi görevlerinin bulunduğu, boşanan kadının halen "dul" olarak etiketlendiği, sosyal destek kaynaklarının, şiddet içeren evliliğin devam ettirilmesi yönünde fikir belirttiği görülmektedir. Bu çalışmanın çıktılarına göre kadının eğitim düzeyi, çocuk sayısı, fiziksel şiddetin yoğunluğu, büyüdüğü ailede şiddet görmesi, sosyal destek alması, evlilik süresi ve çocuğun şiddet görme durumu kadının evliliğini sonlandırma kararı üzerinde etkili görülmemektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, şiddet gören kadınların ayrılma kararı alması kolay olmamakta; kadın evliliğine devam etmek için şiddetle başa çıkmanın yollarını aramaktadır (Lazarus, 2000).

Evliliğe devam durumu üzerine etkisi olabilecek diğer değişkenler göz ardı edildiğinde, kadının çalışıyor olmasının, çocuk sahibi olmamasının, psikolojik destek almış olmasının, ayrılma durumunda eşi tarafından tehdit edilmeyeceğine dair algısının ve daha yılmaz olmasının kadının evliliğini sonlandırma kararı vermesi üzerinde anlamlı olarak etkili olduğu görülmüştür.

Kadının çalışıyor olması, ekonomik ihtiyaçlarını görebilecek yeterliğe sahip olduğu anlamına gelmektedir, nitekim daha önce yapılan çalışmalar da herhangi bir işte çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre daha fazla evliliğini sonlandırma eğiliminde olduğunu göstermektedir (Strube ve Barbour, 1983; Strube ve Barbour, 1984; Strube, 1988; İçli, 1994; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995; HNEE, 2015). Bu bulgu, çalışan kadınların evliliklerini sonlandırma durumunda tek başlarına hayatlarını sürdürebilme, çocuklarının ekonomik olarak ihtiyaçlarını karşılayabilme, evin ve yaşanan muhitin dışındaki etkin sosyal destek kaynaklarına ulaşabilme şansına sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bu şans, kadınların kendilerini şiddet içeren evliliğe mecbur hissetmemesi açısından işe yarar görünmektedir.

Çalışmanın bulguları, eşinden fiziksel şiddet görmüş olan kadınların psikolojik destek almaları durumunda evliliklerini sonlandırmalarının daha olası olduğunu göstermektedir. Horton ve Johnson'un (1993) çalışmasında da psikolojik destek alan kadınların ilişkilerini sonlandırmaya eğilimli oldukları

görülmüştür. Bu durum, psikolojik destek alan kadınların eşleri tarafından gerçekleştirilen şiddeti kabul etmediği ve evliliklerini sonlandırmaları konusunda daha cesur davrandıkları anlamına gelebilir.

Bu çalışmada çocuk sahibi olmama durumunun kadının evliliği sonlandırma kararı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Kadının çocuk sahibi olmaması evliliğini sonlandırmasında önemli bir değişkendir (Landenburger, 1998). Kadınlar şiddet gördüğü evlilikten çocuk sahibi olmaları durumunda bir "anne" olarak çocuklarının sorumluluğu ve ailenin parçalanmaması kaygısı ile şiddet içeren evliliğe katlanmak zorunda hissedebilirler (İçli, 1994; T.C. Başbakanlık, 1995; Kang ve Kim, 2011). Çocuklarının babasından uzak kalmasını istemeyen ya da evliliğini sonlandırması durumunda çocuklarının bakımını üstlenme konusunda şüpheleri olan kadın, çocuklarının büyümesini bekleyebilir; yaşından, evliliğine yaptığı yatırımlardan ya da eşinin artık şiddet uygulamamasından dolayı çocuklarının büyümesinden sonra da evliliğini sonlandırmaktan çekinebilir (Pfouts, 1978). Kadının "anne" kimliği evliliğini sonlandırma kararında oldukça önemli görülmektedir.

Çalışma kapsamında ayrılma kararı üzerinde etkili olduğu görülen bir diğer değişken ise, kadının evliliğini sonlandırma kararı vermesi durumunda eşi tarafından tehdit edilip edilmemesidir. Şiddet gören kadınlar, evliliği sonlandırmaları durumunda eşlerinin kendilerini herhangi bir şekilde (öldürme, çocuklara zarar verme ya da çocukları göstermeme gibi) tehdit etmelerine dair bir algıya sahip ise evliliği sonlandırma kararından vazgeçmekte ya da bu kararı ertelemektedir (Landenburger, 1998; Kang ve Kim, 2011). Evliliği sonlandırmanın fiziksel istismarı kesmeyeceği düşüncesi ve kadının çocuğu/çocukları ya da kendisi için duyduğu korku kadınların evliliği sonlandır(a)maması açısından anlaşılır görünmektedir. Bu konuda, ayrılan kadınların güvenliği konusunda daha etkin sosyal politikalar uygulanması gerekliliği karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle kültürümüzde evliliğin sonlandırılması, "dul kalmak" durumunun utanç kaynağı olarak algılanması açısından kadınlar için çok mümkün görülmeyebilir. Evlilik bitse bile şiddetin kesilmeyeceğine dair inanç, çocukların ekonomik ve duygusal olarak bakımını üstlenme, kadının ailesinin boşanmaya karşı olumsuz bir tavır sergileme ihtimali gibi etkenler kadını evliliği sonlandırma fikrinden uzaklaştırabilir. Nitekim bu tarz engeller doğrultusunda şiddet gördüğü evliliğe devam eden kadınların yılmazlık düzeylerinin düştüğü görülmüştür (Crawford, Leibling-Kalifani ve Hill, 2009). Bazı çalışmalar ise, evliliğindeki şiddetle "başa çıktığını" düşünen kadınların yılmazlıklarının yüksek olabildiğini göstermiştir (Humphreys, 2003; Drumm ve ark., 2013). Bu başa çıkma fikri, kadınların kendilerini yılmaz olarak değerlendirmesine sebep olabilir. Bu durum, evlilik gibi olumlu olarak düşünülen bir kurumun olumsuz bir yaşam olayı barındırması kapsamında yaşanan bilişsel çelişkinin azaltılması (Few ve Rosen, 2005) ve benlik değerinin korunmasına dair bir çaba içeriyor gibi görünmektedir. Belki de, başa çıkma becerilerinin artması, kadının şiddeti engellemesi ile ilişkili olabilir. Nitekim bazı kadınlar, şiddetin gerçekleşeceğini sezdiği durumlarda, şiddet uygulayan eş ile iletişim kurmamaya çalışma, istediklerini gerçekleştirme gibi yöntemlerle şiddetin gerçekleşmesini engelleyebildiklerini belirtmişlerdir (Drumm ve ark., 2013). Şiddetin doğru olduğunu, eşinin şiddet uygulaması için geçerli bir nedeni olduğu gibi düşünceler ile şiddeti meşrulaştıran kadınlar duygusal bir bütünlük kurma yoluna gidebilirler, şiddeti kabullenmeyen kadınlar ise evliliği sonlandırmayı tercih ediyor görülmektedirler (T.C. Başbakanlık, 1995). Bu çalışmada, yılmazlık düzeyi düşük olan kadınlarla kıyaslandığında, yılmaz kadınların evliliklerini sonlandırmaya daha eğilimli olduğu görülmüştür.

Modelde yer alan diğer değişkenler sabit tutulduğunda, şiddete uğranılan dönemde çalışma durumunun ve tehdit edilmenin evliliğe devam etme üzerine etkisi anlamlı bulunmuştur. Bu bağlamda, ekonomik olarak kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olan ve evliliğin bitmesi durumunda şiddetin de biteceğini öngören kadınlar evliliklerini daha rahat sonlandırabilmekte; eşine ekonomik olarak bağımlı olan ve ayrılması durumunda fiziksel ya da duygusal bütünlüğü tehlikeye girebilecek olan kadınlar ise şiddet döngüsünden kurtulma konusunda zorluk çekmekte ve evliliğine devam etme eğiliminde olmaktadır. Ekonomik özgürlük ve tehdit algısının birlikteliği, kadının evliliğini sonlandırmasında önemli değişkenler olarak göze çarpmaktadır. Özetle, kadının ekonomik özgürlüğünün olmaması ve evliliğini sonlandırması durumunda eşi tarafından daha yoğun şiddetle karşılaşacak olması ihtimali, şiddet gören kadınların evliliklerine devam etmeleri noktasında önemli bir risk faktörü olarak görülmektedir.

Şiddetin kesilmediği noktada kadının duygusal ve fiziksel bütünlüğünü koruması için şiddet içeren evliliği sonlandırması makul bir yol olarak görülmektedir. Kadınların fiziksel istismar içeren evlilikte kalmalarını ya da evliliği sonlandırmalarını etkileyen faktörleri inceleyen bu tür çalışmalar literatürde oldukça önemli bir açığı kapatmaktadır. Şiddet gören kadınlara sosyal, ekonomik, hukuki ve psikolojik destek vermenin şiddet döngüsünden kurtulmaları için ne kadar önemli olduğu ortadadır. Şiddet gören kadınlar evliliklerini sonlandırmak istediklerinde ise, bir sürü sıkıntı yaşamakta ve hatta eşleri ya da eşlerinin akrabaları tarafından daha fazla şiddete maruz kalabilmektedir. Kadınların evlilik sonrasında yaşayabilecekleri tehditlerin azaltılması, kadınların evliliklerini sonlandırmaya cesaret etmeleri açısından

oldukça önemli olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda, evliliğini sonlandıran kadınların ve çocuklarının ekonomik olarak desteklenmesi, güvenliğinin sağlanması ve psikolojik desteğe devam edilmesi konusunda takip çalışmalarının önemli ortadadır. Son olarak, şiddet eylemini çözüm yolu olarak gören erkekler, incelediğimiz sorunun kaynağını oluşturmakta olduğu için, bu konuda şiddet uygulayıcısı olarak karşımıza çıkan erkeklerle ilgili bilimsel çalışmaların, erken dönem eğitimlerin yapılması ve rehabilitasyon programlarının geliştirilmesi oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Sınırlılıklar ve Öneriler

Araştırma kapsamında daha fazla sayıda kadına ulaşılması amaçlanmış ancak özellikle gördüğü şiddetle baş etme konusunda resmi ya da resmi olmayan sosyal destek kaynaklarından mahrum kalmış olan kadınlara ve sosyal medyaya erişimi olmayan kadınlara ulaşmak mümkün olmamıştır. Verilerin büyük bir kısmının sığınmaevlerinden toplanması araştırmanın kısıtlılıklarından biridir. Nitekim sığınmaevlerinde yaşayan kadınlar bir süredir eş şiddetinden uzaklaşmış olabilmekte fakat evlilikleri sonlandırılmış olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca sığınmaevinde yaşamının getirdiği diğer psikolojik sorunlar (çocuklarından, akrabalarından vs. uzak kalma) bu tarz çalışmalarda sınırlılık doğurabilmektedir. Şiddet gördüğü evliliği resmi olarak sonlandırmış kadınlara ise ulaşmak oldukça zor olmaktadır. Bu çalışmada da, nispeten daha az sayıda evliliğini sonlandırmış kadına ulaşılabilmiştir. Ayrıca evliliğini sonlandırmış kadınların geçmiş yaşantıları ile evliliği devam eden kadınların şimdiki zamanlarını karşılaştırmak araştırmanın sınırlılıklarından bir diğeridir. Türkiye’de şiddet görmüş kadınlarla yapılacak niteliksel ve boylamsal çalışmalar, kadınların evliliğini sonlandırma kararlarını incelemek açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- ABRAHAMAS, H. (2007). *Supporting women after domestic violence: Loss, trauma and recovery*, London: Jessica Kingsley Publishers.
- ALPAR, R. (2013). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler (4. Baskı)*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2009). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Ankara.
- ANDERSON, K. M., Renner, L. M. & Danis, F. S. (2012). “Recovery: Resilience and growth in the aftermath of domestic violence”, *Violence Against Women*, 18 (11), s.1279- 1299.
- BASIM, N. & Çetin, F. (2011). “Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği’nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22 (2), s.104-114.
- Birleşmiş Milletler (1993). 21.01.2015. Declaration on the Elimination of Violence against Women. <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>
- CRAWFORD, E., Liebling-Kalifani, H. & Hill, V. (2009). “Women’s understanding of the effects of domestic abuse: The impact on their identity, sense of self and resilience: A grounded theory approach”, *Journal of International Women's Studies*, 11 (2), s.63-82.
- DAVIS, R. E. (2002). “The strongest women: Exploration of the inner resources of abused women”, *Qualitative Health Research*, 12 (9), s.1248-1263.
- DRUMM R., Popescu M., Cooper L., Trecartin S., Seifert, M., Foster T. & Kilcher C. (2013) “God just brought me through it: Spiritual coping strategies for resilience among intimate partner violence survivors”, *Clinical Social Work Journal*, 42 (4), s.385-394.
- Dünya Sağlık Örgütü (2002). *Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu: Özet*, Genova: World Health Organization.
- FAGEEH, W. M. K. (2014). “Factors associated with domestic violence: A cross-sectional survey among women in Jeddah, Saudi Arabia”, *British Medical Journal*, 4 (2), s.1-8.
- Few, A. L. & Rosen, K. H. (2005). “Victims of chronic dating violence: How women’s vulnerabilities link to their decisions to stay”, *Family Relations*, 54, s.265-279.
- FRIBORG, O., Hjemdal, O., Rosenvinge, J. H., & ark. (2003). “A New Rating Scale for Adult Resilience: What are the Central Protective Resources behind Healthy Adjustment?”, *International Journal of Methods Psychiatric Research*, 12, s.65-76.
- GELLES, R. J. & Straus, M. A. (1979). “Violence in the American family”, *Journal Of Social Issues Volume*, 35 (2), s.15-39.
- GRACIA, E. & Herrero, J. (2006). “Acceptability of domestic violence against women in the European Union: A Multilevel Analysis”, *Journal of Epidemiology and Community Health*, 60, s. 123-129.
- Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Elma Teknik Basım
- HILLER, V. & Recoules, M. (2013). “Changes in divorce patterns: Culture and the law”, *International Review of Law and Economics*, 34, s. 77-87.
- HORTON, A. L. & Johnson, B. L. (1993). “Profile and strategies of women who have ended abuse”, *Families In Society: The Journal Of Contemporary Human Services*, 74, s. 481-491.
- İÇLİ, T. G. (1994). “Aile içi şiddet: Ankara- İstanbul ve İzmir örneği”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (1), s.7-20.
- JOHNSON, M. P. (1995). “Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women”, *Journal of Marriage and the Family*, 57, s. 283-294.
- KANG, S. K. & Kim, W. (2011). “A study of battered women’s purpose of life and resilience in South Korea”, *Asian Social Work and Policy Review*, 5 (2011), s. 145-159.
- KIM, J. & Gray, K. A. (2008). “Leave or stay? Battered women’s decision after intimate partner violence”, *Journal of Interpersonal Violence*, 23 (10), s. 1465-1482.
- LANDENBURGER, K. M. (1998). “The dynamics of leaving and recovering from an abusive relationship”, *Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing*, 27, s. 700-706.
- LAZARUS, R. S. (2000). “Toward better research on stress and coping”, *American Psychologist*, 55, s.665-673.
- LEECH, N. L., Barrett, K. C. & Morgan, G. A. (2005). *SPSS for intermediate statistics: use and interpretation* (2. Ed.), Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- LERNER, C. F. & Kennedy, L. T. (2000). “Stay-Leave decision making in battered women: Trauma, coping and self-efficacy”, *Cognitive Therapy and Research*, 24 (2), s. 215-232.
- MASTEN, A. S. & Reed, M. G. (2002). “Resilience in development”, J.L. Snyder ve S.J. Lopez, (Ed.). *Handbook of positive psychology* içinde (s.74-88). New York: Oxford University Press.

- NAGAE, M. & Dancy, B. L. (2010). "Japanese women's perceptions of intimate partner violence (IPV)", *Journal of Interpersonal Violence*, 25 (4), s.753-766.
- PAGE, A. Z. & İnce, M. (2008). "Aile içi şiddet konusunda bir derleme", *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (22), s. 81-94.
- PFOUTS, J. H. (1978). "Violent families: Coping responses of abused wives", *Child Welfare*, 57 (2), s. 101-111.
- SNYDER, D. K. & Fruchtman, L. A. (1981). "Differential patterns of wife abuse: a data-based typology", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 49 (6), s. 878-885.
- STEWART, D. E. & Robinson, G. E. (1998). "A review of domestic violence and women's mental health" *Archives Of Women's Mental Health*, 1, s. 83-89.
- STRUBE, M. J. & Barbour, L. S. (1983). "The decision to leave an abusive relationship: Economic dependence and psychological commitment", *Journal Of Marriage and The Family*, 45 (4), s. 785-793.
- STRUBE, M. J. & Barbour, L. S. (1984). "Factors related to decision to leave an abusive relationship", *Journal of Marriage And The Family*, 46, s. 837-844.
- STRUBE, M. J. (1988). "The decision to leave an abusive relationship: Empirical evidence and theoretical issues", *Psychological Bulletin*, 104 (2), s.236-250.
- SWANSON, R. W. (1984). "Battered wife syndrome", *Canadian Medical Association Journal*, 130, s.709-712.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*. Ankara: Bizim Basımevi.
- TABACHNICK, B. G. & Fidel, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5. Ed). Boston: Pearson Education Inc.
- WALKER, L. E. A. (2009). *The battered women syndrome* (3.ed.). NewYork: Springer Publishing Company.